

Ülevaade Põltsamaal teostatud alkoholi kättesaadavuse ja tarvitamise teemalistest uuringutest

Jaanuar 2015
Tervise Arengu Instituut

9. JA 11. KLASSIDE ÕPILASTE UURING

Uuringu meetoodika

- Uuringu andmete kogumine viidi läbi Põltsamaa linna kõikides 9. ja 11. klassides detsembri esimeses pooles 2014. a.

- Ankeeteerimise läbiviimiseks kasutas Tervise Arengu Instituut uuringufirma GfK Custom Research Baltic küsitlejaid, kes leppisid kooliga kokku sobiva küsitlusaja, tutvustasid õpilastele uuringu eesmärki ja ankeedi täitmist ning viibisid küsitluse ajal klassis. Õpilased täitsid uuringu ankeedi iseseisvalt paberkandjal koolitunni käigus.

- Andmete analüüsi on kaasatud 107 õpilase poolt antud vastused. Nendest 58 on 9. klasside ja 49 11. klasside õpilased. Kogutud andmed on anonüümsed. Andmeanalüüsis klassiastmeid ei eristata ning 9. ja 11. klasse vaadatakse ühe grupina.

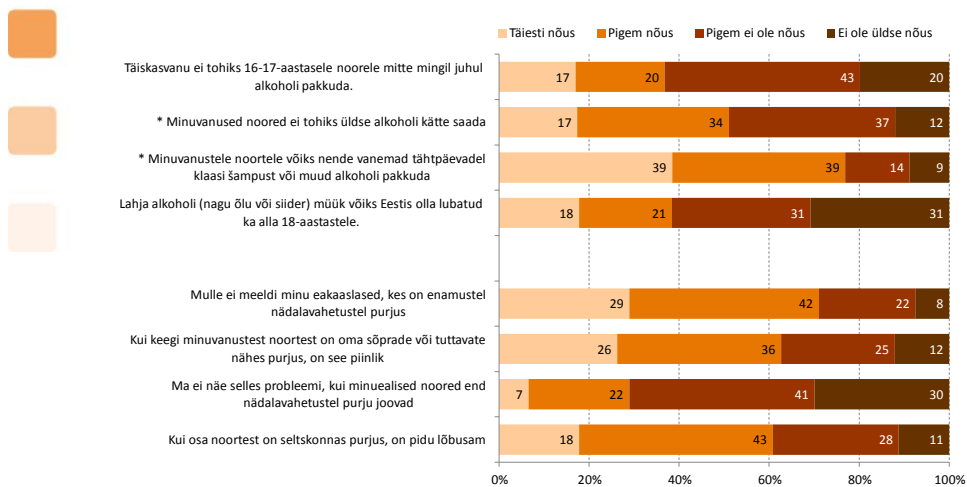
- Osade küsimuste puhul (nagu alkoholi kättesaadavus ja tarvitamine) on andmete analüüsis välja jäetud need õpilased, kes küsitlemise ajal olid juba täisealised ning seega võivad ise alkoholi osta. Selliseid õpilasi on valimis 15 (11. kl õpilased).

- 9. klasside õpilaste keskmine vanus on 15,19 ning 11. klasside õpilaste keskmine vanus on 17,33 eluaastat. 62% valimist moodustavad neid ja 38% noormehed (mõlemas klassiastmes on neidusid noormeestest rohkem).

Hoiakud ja alkoholi kättesaadavus alaealistele

Millisel määral sa nõustud järgnevate väidetega? (%)

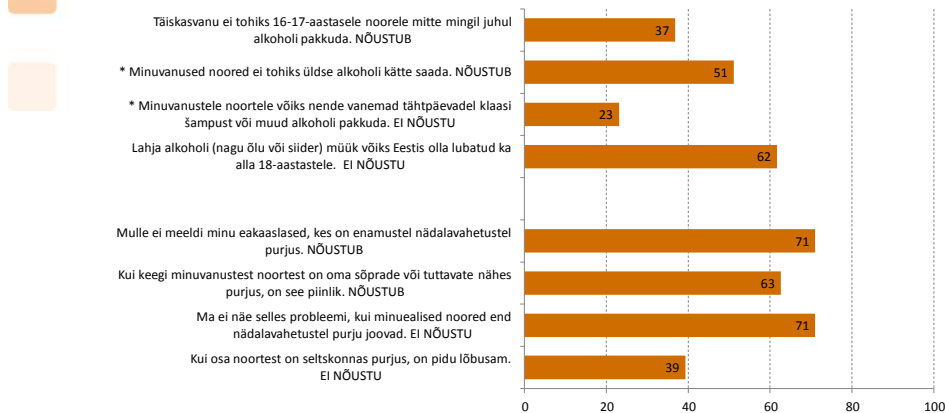
* Antud väidete puhul on täisealised noored analüüsist välja jäetud.

Järgnevalt on sama hoiakute küsimus esitatud ka kokkuvõetavate vastusevariantidega.

NÕUSTUB = vastanud "täiesti nõus" või "pigem nõus"

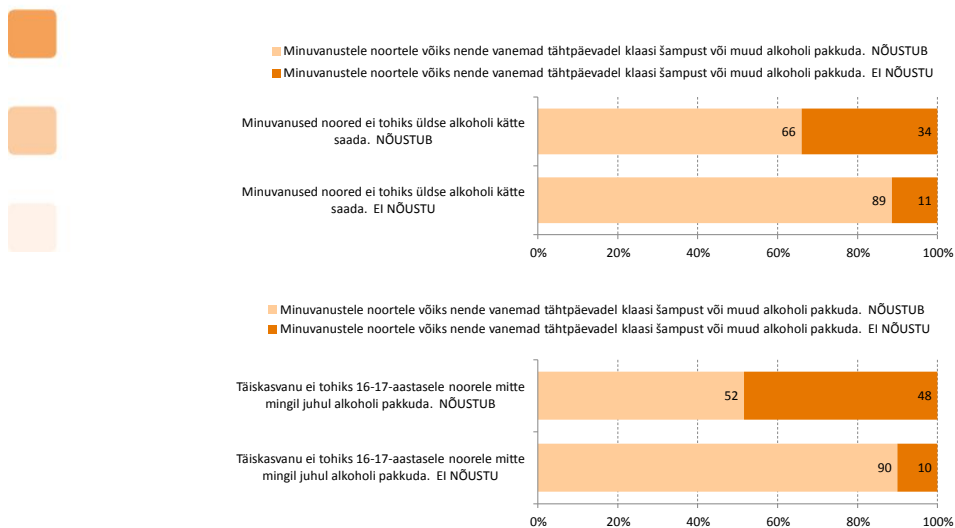
EI NÕUSTU = vastanud "pigem ei ole nõus" või "üldse ei ole nõus"

Millisel määral sa nõustud järgnevate väidetega? (%)

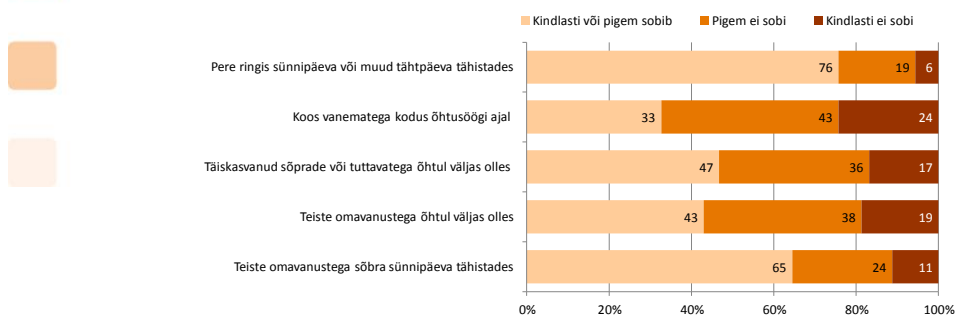
* Antud väidete puhul on täisealised noored analüüsist välja jäetud.

Vastuolu alkoholi kättesaadavusega seotud hoiakutes
NENDEST, KES ON ALLA 18-A (n =92)

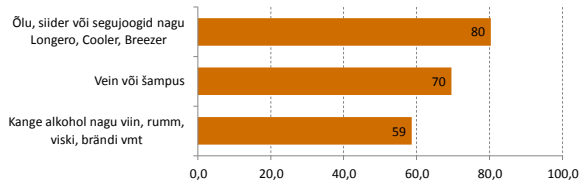
Joonistel on näidatud inimeste osakaal, kes vastuoluliselt nõustuvad nii sellega, et alaealised ei peaks üldse alkoholi kätte saama kui ka sellega, et vanemad võivad tähtpäeval alaealisele alkoholi pakkuda.

Kui sobivaks sa pead seda, kui 16-a noor joob järgmistel juhtudel alkoholi (nt pudeli õlut, siidrit või klaasi veini)? (%)

Kui raske oleks sinu arvates sul kätte saada loetletud alkohoolseid jooke, kui sa seda sooviksid? (%)
NENDEST, KES ON ALLA 18-A (n=92)

VASTANUD "KÜLLALT KERGE" VÕI "VÄGA KERGE"

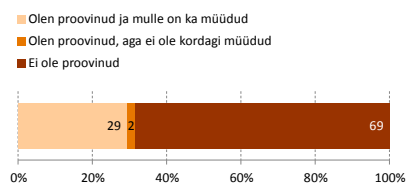

Valimis on kokku 25 alaealist vastajat, kellele on alkoholi müüdnud. Nende noorte käest küsiti lisaks, **mitu korda ja kust nad on alkoholi ostnud.**

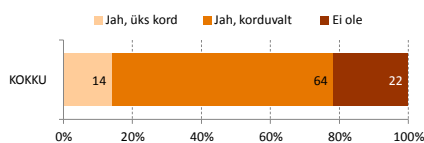
- 10 õpilast, kellele on alkoholi müüdnud, on seda ostnud 1-2 korda ning 15 vähemalt 3 korda.
- Kõige rohkem on alkoholi ostetud avalikul üritusel (18 õpilast), toidupoes (15 õpilast) ja meelelahutuskohast (13 õpilast).

Lisaks küsiti kõigi vastajate käest, **kas mõnel nende alla 18-a sõbral või tuttavil on õnnestunud alkoholi osta.** 80% õpilastest vastas sellele jaatavalt.

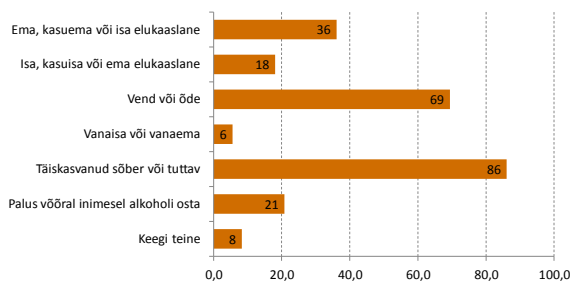
Kas sa oled ise kunagi proovinud alkoholi osta? (%)
NENDEST, KES ON ALLA 18-A (n=92)

Kas mõni täiskasvanu on kunagi Sulle või Sinu alla 18-aastasele sõbrale alkoholi ostnud? (%) NENDEST, KES ON ALLA 18-A (n=92)

Milline täiskasvanud isik on alkoholi ostnud? Minu või mu sõbra... (%)
NENDEST, KELLELE ON ALKOHOLI OSTETUD (n=72)

Kokku 40% ütleb, et alkoholi on ostnud ema või isa.

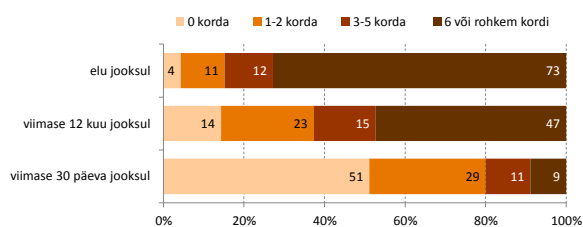
"Kellegi teise" täpsustusena mainiti mõnda muud sugulast.

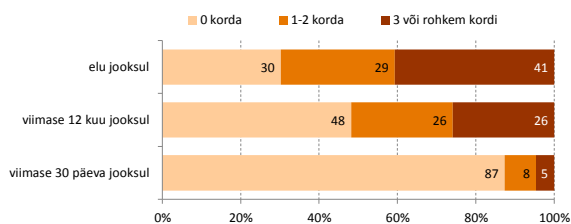
Alkoholi tarvitamine alaealiste poolt

Mitu korda oled sa joonud alkohoolseid jooke? (%) NENDEST, KES ON ALLA 18-A (n=92)

Mitu korda oled Sa alkoholi juues purjus olnud? (%) NENDEST, KES ON ALLA 18-A JA ON ELU JOOKSUL ALKOHOLI TARVITANUD (n=88)

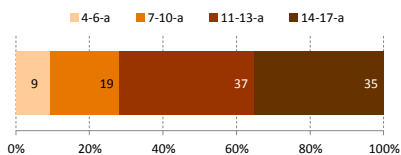

Kogu valimi peale laiendades on kõigist 9. ja 11. klassi õpilastest elu jooksul purjus olnud 56%, viimase 12 kuu jooksul 41% ning viimase kuu jooksul 10%.

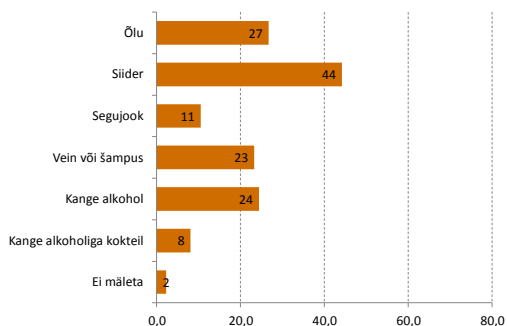

Keskmine vanus esmakordsel alkoholi tarvitamisel on 11,9 eluaastat.

Kui vana sa olid, kui sa jõid alkoholi esimest korda vähemalt mitu lonksu? (%) NENDEST, KES ON ALLA 18-A JA ON ELU JOOKSUL ALKOHOLI TARVITANUD (n=88)

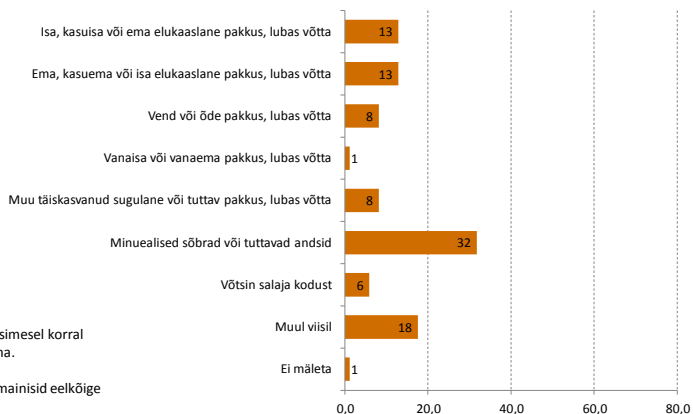
Millist alkoholset jooki sa sellel esimesel korral jõid? (%)

Kokku 26% märgib, et esimesel korral andis alkoholi isa või ema.

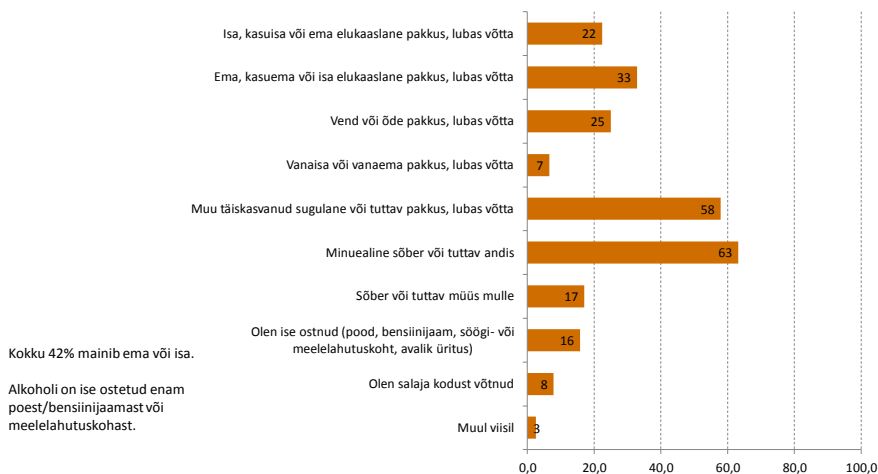
“Muul viisil” märkinud mainisid eelkõige mitut pakkujat korraga.

Millisel viisil said sa alkoholi esimesel korral, kui sa seda jõid? (%) NENDEST, KES ON ALLA 18-A JA ON ELU JOOKSUL ALKOHOLI TARVITANUD (n=88)

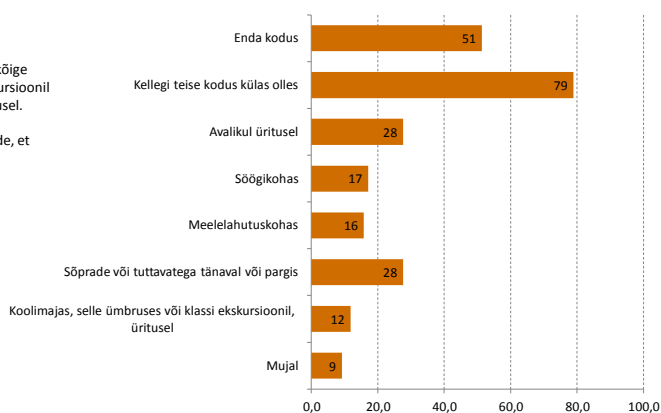
Millisel viisil sa oled viimase 12 kuu jooksul alkoholi saanud? (%)
NENDEST, KES ON ALLA 18-A JA ON VIIMASE
12 KUU JOOKSUL ALKOHOLI TARVITANUD (n=76)

Kus sa oled viimase 12 kuu jooksul alkoholi joonud? (%)
NENDEST, KES ON ALLA 18-A JA ON VIIMASE
12 KUU JOOKSUL ALKOHOLI TARVITANUD (n=76)

Kooliga seotult mainitakse eelkõige alkoholi tarvitamist klassi ekskursioonil või muul koolimaja välisel üritusel.

“Mujal” märkinud lisavad juurde, et söber ostis või oli sünnipäev.

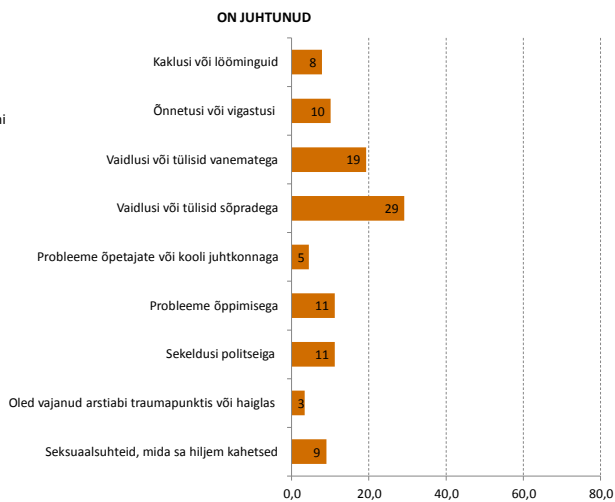

Keskkond ja alkoholiga seotud kahjud

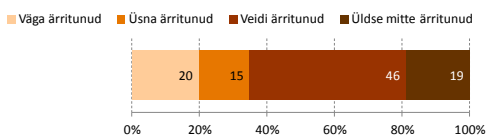

Kas sinuga on viimase 12 kuu jooksul juhtunud järgmisi sündmusi, sest sa oled tarvinud alkoholi? (%) NENDEST, KES ON VIIMASE 12 KUU JOOKSUL ALKOHOLI TARVITANUD (n=89)

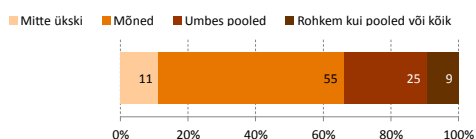
Kokku 46% õpilastest, kes on viimase 12 kuu jooksul alkoholi tarvinud, mainib, et viimasel aastal on toodud nimekirjast mõni sündmus juhtunud.

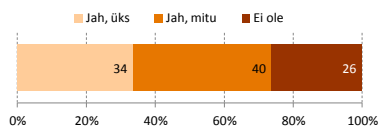
Kui ärritunud oleksid Sinu vanem või vanemad, kui nad saaksid teada, et Sa oled alkoholi joonud? (%)
KOGU VALIM

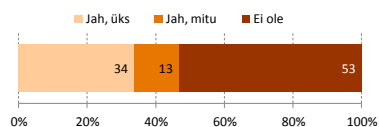
Kui paljud sinu sõpradest joovad sulle teadaolevalt alkoholi iga nädal või peaaegu iga nädal?
KOGU VALIM

Kas sul on omanauseid sõpru või tuttavaid, kelle kohta sa arvad, et nad tarvitavad liiga palju alkoholi? (%)
KOGU VALIM

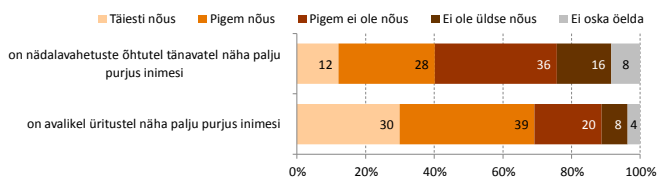

Kas Sul on pereliikmeid või lähemaid sugulasi, kelle kohta Sa arvad, et nad tarvitavad liiga palju alkoholi? (%)
KOGU VALIM

32% õpilastest, kes märkis, et neil on liigselt alkoholi tarvitavaid pereliikmeid või sugulasi (n=50), lisas, et selleks isikuks on isa või ema. 76% mainis mõnda muud lähemat sugulast.

Millisel määral sa nõustud järgnevate väidetega? Linnas või vallas, kus ma elan... (%)
KOGU VALIM

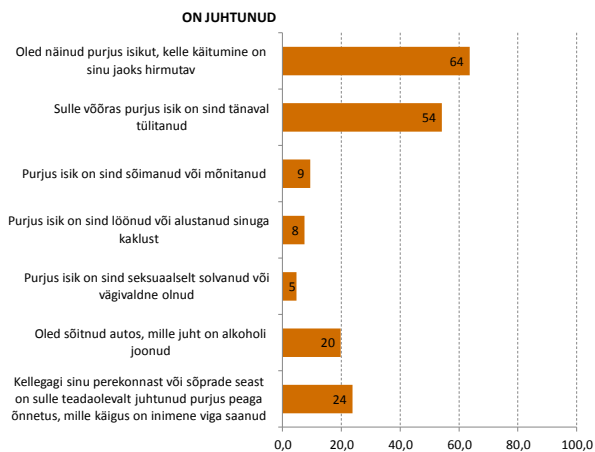

81% õpilastest mainib, et viimase 12 kuu jooksul on toodud nimekirjast mõni sündmus juhtunud.

Kui mitte arvestada esimest väidet, on midagi juhtunud 65% õpilasest.

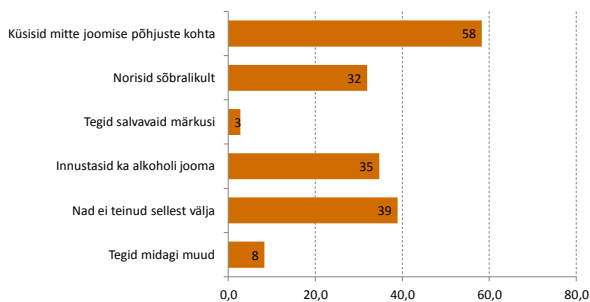
Kas viimase 12 kuu jooksul on juhtunud midagi järgnevast? (%) KOGU VALIM

70% õpilastest märkis, et viimase 12 kuu jooksul **on olnud situatsioone, kus tema ei ole alkoholi joonud seltskonnas, kus teised temavanused joovad**. Nende käest küsiti, kuidas teised sellele reageerisid.

Kuidas teised sellele reageerisid, et Sa ei joonud alkoholi seltskonnas, kus teised sinuvanused jõid? (%) NENDEST, KES ON SELLES SITUATSIOONIS OLNUD (n=73)

„Tegid midagi muud“ mainitud täpsustavad eelkõige, et teised suhtusid sellesse hästi.

Kokkuvõte

**Enamus õpilastest peavad alaealiste alkoholi tarvitamist aktsepteeritavaks;
kõige rohkem pere ringis tähtpäevi tähistades.**

- 62% 9. ja 11. klassi noortest ei arva, et lahja alkoholi müük võiks olla lubatud ka alla 18-aastastele. Samas leiab enamus vastajatest, et vanemad võiks nende vanustele noortele tähtpäevadel alkoholi pakkuda ning ka omavanuste sõpradega sünnipäeva tähistades on sobiv alkoholi juua. Ligi pooled peavad sobivaks ka seda, kui 16-aastane noor tarvitab alkoholi täiskasvanud tuttavatega õhtul väljas olles.

- Ilmneb, et osad noored ei seosta täiskasvanute poolset alkoholi andmist otseselt alkoholi kättesaadavusega alaealistele. 51% alaealistest vastajatest küll nõustub, et nende vanused inimesed ei tohiks alkoholi üldse kätte saada; samas on üle poole nii vastanutest ühtlasi seda meelt, et vanemad võivad tähtpäevadel oma alla 18-aastastele lastele alkoholi anda.
- Ka purju joomise osas on seisukohad osati vastuolulised. Ligi kolmveerand 9. ja 11. klassi õpilastest peavad seda probleemiks, kui nende vanused noored ennast nädalavahetustel purju joovad ning enamusele taolised eakaaslased ei meeldi. Siiski leiab üle poole vastajatest, et kui osa noortest on seltskonnas purjus, on pidu lõbusam.

Noorte hinnangul on alaealistel alkoholi kerge kätte saada.
 Oluline osa alla 18-aastastest on alkohoolseid jooke ka ise ostnud.
 Alkoholi ostmise alaealisele täiskasvanud isikute poolt on väga levinud.

- Üle kolmveerandi 9. ja 11. klassi vastajatest peavad kergesti kättesaadavaks lahjat alkoholi ning 59% arvab sama ka kange alkoholi kohta.

- Umbes kolmandik alla 18-aastastest õpilastest on proovinud alkoholi osta ning enamusele nendest on alkoholi ka müüdnud; seega 29% noortest on ise alkoholi ostnud. Suurem osa on seda teinud mitmeid kordi. 16% eelmise 12 kuu jooksul alkoholi tarvitanutest on viimasel aastal jooke ise ostnud. Õpilastest valdavalt enamusel on ka alaealisi sõpru või tuttavaid, kellel on õnnestunud alkoholi osta. Alkoholi ostmise kohtadeks on eelkõige avalikud üritused (nt kontsert, festival), toidupoeid ja meelelahutuskohad (nagu baar, klubi).
- 78% alla 18-aastastest õpilastest ütlevad, et mõni täiskasvanud isik on neile alkoholi ostnud; valdavalt enam kui üks kord. Eelkõige on ostjaks olnud täisealine sõber/tuttav või enda vend/õde. 40% mainivad, et neile on alkoholi ostnud ka nende ema või isa.

Alkoholi tarvitavate ja ennast purju joovate alaealiste hulk on kõrge.
 Märkimisväärne osa õpilastest ütleb, et nende vanemad on neile alkoholi andnud.

- Alkoholi tarvitamise näitajaid vaadati nende hulgast, kes on alla 18-aastased. 9. ja 11. klassi õpilaste seas leidub 4% jagu noori, kes ei ole kunagi alkoholi tarvitanud ning enamuse on seda elu jooksul teinud vähemalt kuus korda. Viimase aasta jooksul on enam kui kaks korda alkoholi tarvitanud 62% alaealistest. Viimasel kuul on alkohoolseid jooke joonud 49% noortest; enamuse neist 1-2 korda.

- Võrdluseks võib tuua kahe üle-eestilise uuringu tulemused.
 - ESPAD uuring teostati viimati 2011. a ("Uimastite tarvitamine koolinoorte seas: 15–16-aastaste õpilaste legaalsete ja illegaalsete narkootikumide kasutamine Eestis", TÜ RASI ja TAI 2012). Selle uuringu kohaselt tarvitas küsitlusele eelnenud kuul alkoholi 59% 15-16-aastastest Eesti õpilastest.
 - Teiseks uuringuks on HBSC aastast 2010 ("Eesti kooliõpilaste Tervisekäitumine", TAI 2012). Antud uuringu kohaselt oli 9. klassi 15-aastaste õpilaste hulgas igakuiseid alkoholitarvitajaid 44%. See näitaja on veidi madalam Põlva valla 9. klassi õpilaste tulemustest. ESPAD uuringu 15-16-aastaste näitaja jääb Põlva 9. ja 11. klassi tulemuste vahepeale.
- 70% küsitletud alaealistest õpilastest on oma elu jooksul purjus olnud. Viimasel aastal on purjus olnud umbes pooled ning viimasel kuul 13% vastajatest.

Jätukub järgmisel lehel

Alkoholi tarvitavate ja ennast purju joovate alaealiste hulk on kõrge.
 Märkimisväärne osa õpilastest ütleb, et nende vanemad on neile alkoholi andnud.

Algus eelmisel lehel

- Alkoholi esmakordse tarvitamise keskmine vanus on 11,9 eluaastat. Kõige suurem osakaal noori jõi sellel esimesel korral siidrit.
- Joogi pakkujaks oli esmakordsel tarvitamisel eelkõige omaealine sõber või tuttav, kuid neljandik õpilastest märgib, et alkoholi andis neile isa või ema.
- 42% õpilastest, kes on viimase 12 kuu jooksul alkoholi joonud, tõdeb, et nende isa ja/või ema on neile viimasel aastal alkoholi pakkunud. Sellest enam on pakkujateks olnud omaealised sõbrad ja tuttavad või teised täiskasvanud sugulased (peale vanemate, vanavanemate ja õdede-vendade).
- Alkoholi joomise paikadena mainitakse kõige rohkem kellegi juures külas olles tarvitamist, aga ka enda kodus joomist. Üle neljandiku mainib ka avalikke üritusi ning sõpradega tänaval või pargis alkoholi tarvitamist. Umbes kümnendik märgib, et on alkoholi joonud klassi koolivälisel üritusel nagu ekskursioon.

Noori ümbritsev keskkond on alkoholi tarvitamise suhtes tolereeriv.
 Oluline osa õpilastest kogeb erinevaid alkoholi tarvitamisega seotud kahjusid (nagu tülid, kaklused, õnnetused), kuna on ise alkoholi joonud või on keegi teine seda teinud.

- Viimasel aastal alkoholi tarvitanud noortelt uuriti, kas neil on eelnenud 12 kuu jooksul olnud erinevaid probleeme seetõttu, et nad on taritanud alkoholi. 46% õpilastest vastas sellele küsimusele jaatavalt. Kõige enam on esinenud vaidlusi või tülisid sõprade või vanematega. Kümnendik märgib ka õnnetusi/vigastusi, probleeme õppimisega või sekeldusi politseiga.
- Kaks kolmandikku õpilastest arvavad, et nende vanemad oleksid vaid veidi või üldse mitte ärritunud, kui nad saaksid teada, et nende laps on alkoholi joonud. Ligi pooled 9. ja 11. klassi noortest märgivad, et neil on pereliikmeid või lähemaid sugulasi, kes nende arvates tarvitavad liiga palju alkoholi.
- 89% õpilastest ütlevad, et neil on sõpru, kes joovald alkoholi iga nädal ning kolmveerandil leidub sõpru või tuttavaid, kes tarvitavad nende arvates liigselt alkoholi.
- Enamusel õpilastest on viimasel aastal esinenud olukordi, kus nemand ei ole alkoholi tarvitanud seltskonnas, kus teised joovald. Sellisel juhul kaaslased kas küsisid mitte joomise põhjuste kohta või ei teinud sellest välja. Umbes kolmandikul juhtudest innustati ka jooma.
- Suur osa õpilastest on viimasel aastal kohanud purjus isikut, kelle käitumine on nende jaoks hirmutav või on purjus inimene neid tänaval tülitanud. Iga neljanda pere või sõprade seas on juhtunud purjus peaga õnnetus ning iga viies on viimasel aastal sõitnud autos, mille juht on alkoholi joonud.
- Kaks kolmandikku õpilastest arvavad, et nende linna avalikel üritustel on näha palju purjus inimesi ning 40% leiab, et palju purjus inimesi on näha nädalavahetuse õhtutel tänavatel.

ALKOHOOLSETE JOOKIDE TESTOSTLEMINE
Põlvas, Põltsamaal ja Kuressaares

Metoodika

Testostlemise eesmärk on välja selgitada, kui sageli müüakse 18–19-aastastele noortele alkohoolseid jooke ilma vanust tõendavat dokumenti küsimata.

Kuna dokumenti küsimata ei ole võimalik tuvastada, kas noor on täisealine või mitte, annab dokumendi küsimise protsent aimu realselt 16- ja 17-aastastelt alkohoolsete jookide ostmisel dokumendi küsimise sageduse kohta.

Testostlemine toimus vahemikus 12.-21.09.2014.

Müügikohtade valimisse kuulusid kõik Põlva, Põltsamaa ja Kuressaare kauplused, tanklad ja vähemalt südaööni avatud toitlustusettevõtted (sh meelelahutus-asutused), millele on väljastatud alkoholi müügiluba. Valim koostati Majandustegevusregistri baasil.

Ostud teostasid 18-aastased noored, kaks poissi ja kaks tüdrukut.

Kauplustes ja tanklatest alkohoolseid jooke välja ei ostetud, ost katkestati enne maksmist.

Tulemused

KOV	Valimisse sobivaid müügikohti kokku *	Valimisse jäänud müügikohti **	Ostu ei saanud teostada ***	Testostlemise läbinud müügikohtade arv kokku	Müügikohtade arv, kus küsiti testostlejalt dokumenti
Kuressaare	58	37	8	29	10
Põlva	27	20	4	16	2
Põltsamaa	13	8	2	6	3

* *Kauplused, tanklad ja vähemalt südaööni avatud toitlustusettevõtted (sh meelelahutusasutused)*

** *Valimist jäeti välja müügikohad, mille peamine tegevus ei ole alkoholi müük (sh lillepoed, raamatupoed, tööriistakauplused, striptiisibaarid, parvlaevad, majutusasutused) ning müügikohad, millel on alkoholi müügiluba olemas, kuid alkoholi ei müüda.*

*** *Ost jäi valimisse kuuluvus poes teostamata, sest müügikoht oli lõpetanud tegevuse või parasjagu suletud (ei olnud avatud Majandustegevusregistrisse märgitud kellaaegadel).*

POLITSEI REGISTREERITUD ALAEALISTEGA SEOTUD KORRARIKKUMISED 2008-2013

Põltsamaal

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Eluvastased süüteod KarS § 113-117	0	0	0	0	0	0
Raske tervisekahjustuse tekitamine KarS § 118-119	0	0	0	0	0	0
Vägivallateod KarS § 120-122	0	1	1	3	2	4
Elu ja tervist ohustavad süüteod KarS § 123-124	0	0	0	0	0	0
Narkootikumidega seotud süüteod KarS § 183, 185-187	0	0	0	0	0	1
Varavastased kuriteod KarS § 199-200	9	7	18	9	5	4
Varavastased väärted KarS § 218	23	13	17	13	3	12
Avaliku korra vastased väärted KarS § 262	14	5	7	4	12	2
Avaliku korra vastased kuriteod KarS § 263	2	2	1	1	0	0
Joobeseisundis mootorsõiduki juhtimine KarS § 424	0	0	0	0	0	0
Alkoholi müügi vanusepiirangu rikkumised AlkS § 67	1	1	1	4	1	0
Alaealine tarbib alkoholi AlkS § 71	74	60	53	76	65	51
Alaealine ostab alkoholi AlkS § 72	1	1	0	4	1	0

Raporti autorid:

Aire Trummal (aire.trummal@tai.ee)

Laura Aaben (laura.aaben@tai.ee)